

ПРОГРАМ

Габријел Форе Павана у фис-молу, оп. 50

Александар Бородин Симфонија бр. 3 у а-молу
1. *Moderato assai*
2. *Scherzo. Vivo - Trio. Moderato*

Дмитриј Шостакович Валцер бр. 2

Алберто Хинастера Свита "Естанција" оп. 8а, 1. ст.

Артуро Маркез *Conga del Fuego Nuevo*

Лерој Андерсон *The Typewriter*

Артуро Маркез *Danzón No. 2*

♦ **Захвала уметницима: аплауз и овације.** По завршетку дела, сачекајте да се и последња нота распрши у простору пре него што почнете аплаудирати. По музичком бонтону, **аплауз између ставака концерта или симфоније сматра се ометањем** (уметника у концентрацији и слушалаца у праћењу радње) **и по правилу се не аплаудира**, осим ако се не ради о првом извођењу дела коме присуствује аутор. Ако вам се извођење нарочито свиђа, можете узвикивати похвале. Уобичајене су: женама **bravá!**, мушкарцима **bravó!** и скупно **bravi!**. Уз интензиван аплауз уметници могу извести *bis*, али то можете и тражити узвиком **bis!** (лат. двапут), а то још истакнути устајањем. Може се, наравно, изразити и негодовање узвиком **бу!**, али сумњам да ће икад извођење бити толико лоше, довољно је само не аплаудирати ако вам се извођење не свиђа.

Код садржи податке о аутору и адресу веб странице на којој се налази овај водич у електронском облику, као и друге занимљивости. Ако немате читач кодова, можете приступити отварањем адресе <http://bonc1.users.sbb.rs/> или потражити ту страницу као **"rat protiv slova a"**.

Владимир Бонч-Брујевић

ФАКУЛТЕТ УМЕТНОСТИ У НИШУ САНУ

ФАКУЛТЕТ ЗА МУЗИЧКУ УМЕТНОСТ У СКОПЉУ
ФАКУЛТЕТ УМЕТНОСТИ У КОСОВСКОЈ МИТРОВИЦИ

"20 ГОДИНА МУЗИКЕ"

ХУМАНИТАРНИ КОНЦЕРТ

ОРКЕСТАР ФАКУЛТЕТА УМЕТНОСТИ У НИШУ

ДИРИГЕНТ: МИЛЕНА ИЊАЦ

ПОНЕДЕЉАК, 8. АПРИЛА 2024. У 20 САТИ

ЦЕНТАР ЗА КУЛТУРУ У АЛЕКСИНЦУ

ХУМАНИТАРНИ КОНЦЕРТ ЗА РОМАНА ШАРЕНЦА

♦ ♦ ♦

УТОРАК, 9. АПРИЛА 2024. У 19 САТИ

КОНЦЕРТНО-ИЗЛОЖБЕНИ ПРОСТОР

ФАКУЛТЕТА УМЕТНОСТИ У НИШУ

ХУМАНИТАРНИ КОНЦЕРТ ЗА ЈАНУ МИТИЋ

Композитори и дела

[подвучени текст има додатно објашњење на 5. страници]

Габријел Форе (Gabriel Fauré; Памје, 12.05.1845. - Париз, 04.11.1924.) био је француски композитор, оргуљаш, диригент и педагог из периода касног романтизма. Почевши од девете године, 11 година се образовао у приватној музичкој школи у Паризу, где му је од 1861. учитељ био Камил Сен-Санс (Camille Saint-Saëns). Био је црквени хоровађа, оргуљаш, а затим професор и директор Париског Конзерваторија. Као диригент наступао је широм Европе. Његов стваралачки опус (оп. 1-121) обухвата скоро све жанрове тог доба, а најпознатија дела су му Реквијем оп. 48 и Павана оп. 50.

• Павана у фис-молу, оп. 50

Павана је композиција коју је Форе написао 1887. године за своју патрону грофицу Елизабет Грефил (Élisabeth Greffulhe). По њеном захтеву, Форе је додао хор са стиховима које је написао њен рођак Робер де Монтескију (Robert de Montesquiou). Оркестарска верзија премијерно је изведена 25.11.1888. године у Паризу, а хорска три дана касније. Форе је касније дело прерадио за флауту и гудаче те за соло клавир, а ту верзију је и сам снимео.

Павана се најчешће изводи у темпу *andante molto moderato*, иако чувени диригент Сер Адриан Боулт сматра да темпо треба бити најмање 100 доба/мин. Подлога читаве композиције је *pizzicato* гудача, свих или по секцијама, тако да за гудаче у овој композицији нема одмора. Флаута уводи сетну тему коју преузимају обоа и други дувачи, а затим је разрађују с оркестром. Кратак средњи део је страственији, али у истом расположењу, а за њим се враћа главна тема.

Са или без хора, композиција је изузетно популарна и често се јавља у колекцијама релаксирајуће музике. Уобичајено трајање је око 6 до 7 минута.

Александар Порфирјевич Бородин (Александр Порфирьевич Бородин; Санкт Петербург, 12.11.1833. - Санкт Петербург, 27.02.1887.) био је руски композитор из периода романтизма, члан "Велике петорке". Завршио је студије хемије и медицине на Медицинско-хируршкој академији у Санкт Петербургу, где је као професор остао до смрти. Учио је свирање на флаути, виолончелу и клавиру, а с 15 година почео је да пише музику. Писао је опере, оркестарска и камерна дела, дела за клавир, соло песме и друга вокална дела. Доста дела остало је недовршено, која су касније довршили Глазунов и Римски-Корсаков, а међу њима је и Бородиново животно дело, опера "Кнез Игор".

• Симфонија бр. 3 у а-молу

Бородин је симфонију започео 1886. године и до своје смрти 1887. године написао је само два непотпуна ставака. Александар Глазунов је оркестрирао оба дела и потпуно прерадио први ставак.

Први ставак *Moderato assai* изворно је био написан за гудачки квартет. Руску тему, која се провлачи кроз цели ставак, уводи соло обоа, прихватају је дрвени дувачи, а затим је понављају гудачи.

Глазунов је за *scherzo* другог ставака такође користио материјал Бородиновог ранијег гудачког квартета, док је за контрастни трио користио музику за 1. чин опере "Кнез Игор", коју је Бородин касније одбацио.

Уобичајено трајање симфоније је око 19 минута.

Оркестар Факултета уметности у Нишу

Оркестар Факултета уметности Универзитета у Нишу је омладински оркестар који ради у оквиру студијског програма за извођачке уметности на Департману за музичку уметност на истоименом предмету. Поред сврхе да се у оквиру предмета Оркестар студенти Факултета оспособе за свирање у оркестрима, Оркестар Факултета уметности је одржао више десетина концерата од којих се издваја сценско извођење оперете "Слепи миш" Јохана Штрауса, као део пројекта обнове оперске сцене у Нишу. Поменута представа је с успехом изведена десетак пута на сцени Народног позоришта у Нишу током 2013. године, а маја 2014. године била је као гостујућа представа уврштена у програм Опере народног позоришта у Београду. Оркестар је наступао на Коларцу у Београду, а гостовао је и у Алексинцу, Зајечару, Лесковцу и Крагујевцу.

У форми Камерног оркестра гостовао је на *Бољшој фестивалу* Емира Кустурице у Мокрој Гори, потом на фестивалима у Грчкој, Италији и Русији, где је добитник дипломе лауреата. Оркестар је снимао оригиналну музику "Арија морског коњица" композитора Фредерика Маглеа са солисткињом Данске Краљевске Опере, мецосопраном Матилдом Валевик и за краткометражни уметнички филм "Жена у црвеном" редитељке Марије Дубин.

На *online* издању *World Orchestra Festival 2021.* године у Бечу, у конкуренцији више од 140 оркестара из 33 замље, Оркестар Факултета је добитник 3. награде у категорији симфонијских оркестара и 2. награде у категорији камерних оркестара. Оркестар има своје це-де издање које је издао Факултет уметности под називом *Vivamus Musica 1*, с намером да се ова едисија обогати новим оркестарским издањима. Диригент Оркестра Факултета уметности је проф. др ум. Милена Ињац.

Овим концертом Оркестар ФУ-а прославља 20 година рада. За ту прилику Оркестру су придружени студенти с факултетâ у Скопљу и Косовској Митровици, као и сарадници **Иван Благојевић** (доцент на ФУ КМ, труба), **Милан Стајић** (доцент на ФУ, хорна), **Софија Стајић** (алумна ФУ, хорна) и **Владимир Везенковић** (дугогодишњи члан НСО-а, обоа).

Милена Ињац, диригент

Милена Ињац је реномирана српска диригенткиња и професор универзитета. Њене музичке студије обухватају Универзитет у Београду – Факултет музичке уметности, *Universität für Musik und darstellende Kunst* у Бечу, а кулминирале су докторатом на Универзитету уметности у Београду на одсеку за дириговање. Сарађивала је са реномираним диригентима као што су Даринка Матић Маровић, Салвадор Мас Конде, Јорма Панула, Петер Етвеш и познати српски диригенти Младен Јагушт, Станко Шепић и Ангел Шурев.

Милена Ињац је дугогодишњи гостујући диригент Нишког симфонијског оркестра. Била је именована за диригента Међународног симфонијског оркестра 29. Фестивала оркестара у Мурсији у Шпанији 2010. године и Међународног симфонијског оркестра на фестивалу *Еурооркестар* у Русији априла 2012. године. Заједно са својом концертном каријером изградила је успешну академску каријеру као редовни професор и декан Факултета уметности у Нишу. Диригент је Симфонијског оркестра и Камерног оркестра *Concertante* на истом Факултету.

Током своје каријере, маестра Ињац је освојила многе престижне награде: Прву награду на 3. међународном фестивалу *Свет музике* у Италији с камерним саставом Нишког симфонијског оркестра 2000. године, *Златну значку* на 20. *Интернационалним хорским свечаностима* у Нишу, 2004. године, а била је и лауреат фестивала *Еурооркестар* у Москви 2012. године.

Маестра Ињац је наступала с многим престижним оркестрима и у оперским кућама у региону те на фестивалима у Србији, Црној Гори, Босни и Херцеговини, Енглеској, Мађарској, Бугарској, Италији, Шпанији, Ел Салвадору, Уругвају, Македонији, Италији, Турској, Грчкој, Аустрији, Чешкој, Шведској и Русији.

Милена Ињац је члан жирија на међународним такмичењима соло-певача, хорова и оркестара, а успешно води мајсторске курсеве дириговања у Шпанији на *Academia Diesis*.

Дмитриј Шостакович (Дмитрий Дмитриевич Шостакович; Санкт Петербург, 25.09.1906. - Москва, 09.08.1975.) био је руски композитор из периода модернизма, пијанист, диригент и педагог. Клавир и композицију завршио је на Санктпетербуршком конзерваторију, где је касније и предавао. Његово стваралаштво обухвата око 150 опуса: дела за оркестар, камерне саставе и клавир те сценску и филмску музику и сматра се за једног од водећих композитора 20. века.

• Валцер бр. 2

Из музике за филм "Први ешалон" из 1955. године, оп. 99, Шостакович је саставио свиту за хор и оркестар оп. 99а, у којој је 8. став валцер. Тај је валцер касније убацио као **Валцер II** (иако је у ствари то 3. валцер, претходе му Лирски валцер и Валцер I) у Свиту за естрадни оркестар у осам делова (ru. *Сюита для эстрадного оркестра в восьми частях*). У свити је Валцер II 7. ставак, иако је Шостакович у партитури написао да се ставци могу изводити било којим редом. Свита је објављена постумно. На премијери у Лондону 01.12.1988. (Лондонски симфонијски оркестар с Мстиславом Ростроповичем као диригентом) изведена је под (погрешним) именом "Свита за џез оркестар бр. 2" - именом дела из 1938. године за које се сматрало да је изгубљено у 2. Светском рату: клавирска партитура пронађена је 1999. године и дело је 2000. оркестрирано.

Валцер је постао популаран након коришћења у филму "Широм затворених очију" (*Eyes Wide Shut*) Стенлија Кјубрика (Stanley Kubrick) из 1999. године. Валцер у целому, написан у тернарној форми (ABA), носи ознаку темпа *Allegretto poco moderato*. Трајање је око 4 минута.

Алберто Хинастера (Alberto Evaristo Ginastera; Буенос Ајрес, 11.04.1916. - Женева, 25.06.1983.) био је аргентински композитор из периода модернизма. Музику је студирао у Буенос Ајресу, а усавршавао се у САД-у. Његова музика базирана је на аргентинском фолклору. Писао је сценска дела, оркестарску, камерну и клавирску музику.

• Свита "Естанција" оп. 8а

"Естанција" оп. 8 (*Estancia*) је балет у једном чину у пет слика који је Хинастера по наруџби написао 1941. године. Балет приказује један дан на аргентинској естанцији кроз причу о момку из града који се заљубљује у кћер власника.

Наруџба за балет је отказана и, да му рад не би пропао, Хинастера је из балета издвојио 4 ставака у истоимену свиту, оп. 8а, која је данас најпознатије Хинастерино дело. Свита је премијерно изведена 12.05.1943. године у Буенос Ајресу (балет је изведен тек 1952. године). Ставци свите су:

1.	<i>Los trabajadores agrícolas</i>	Радници на фарми	<i>Tempo giusto</i>
2.	<i>Danza del trigo</i>	Игра жита	<i>Tranquillo</i>
3.	<i>Los peones de hacienda</i>	Гаучи с хацијенде	<i>Mosso e ruvido</i>
4.	<i>Danza final. Malambo</i>	Завршна игра	<i>Allegro - Tempo di malambo</i>

Трајање балета је око 35 минута, а свите око 12 минута.

Артуро Маркез (Arturo Márquez; Аламос, 20.12.1950.) је савремени мексички композитор. Његова породица емигрирала је 1962. године у Ла Пуенте код Лос Анђелеса, где је Артуро у средњој школи почео свирати тромбон, затим тубу, а похађао је и часове виолине. Од 1970. године у Мексику је студирао клавир, музичку теорију и композицију, а од 1980. године као стипендист се усавршавао у Француској и САД-у. Као композитор већ је био познат у Мексику, а међународни пробој направио је 1990-их година својим дансонима (*danzones*) у које инкорпорира мексичку народну музику. Написао је 50-ак дела највећма оркестарске музике, затим концерте, 5 балета, вокалну музику и музику за соло инструменте.

• **Conga del Fuego Nuevo**

Конга (šp. *conga*) је народни плес брзог темпа с Кубе, односно музика за тај плес. Маркезу је послужила као инспирација за композицију **Conga del Fuego Nuevo** (шп. Конга нове ватре; позната је и под именом **Conga del Fuego**) из 2005. године. Дело је популаризирао венецуелански диригент Густаво Дудамел.

Паклени темпо у карневалској атмосфери, уз учешће чак 10-ак разних удараљки, на половини дела прекида туба, а труба уводи дело у мирнију деоницу у стилу маријачија. Деоница полако бледи и враћа се уводни материјал, који води у блиставо финале.

Трајање композиције је око 5 минута.

• **Danzón No. 2**

Дансон (šp. *danzón*) је плес кубанског порекла, сличан хабанери, односно музика тог плеса. Маркез је написао девет дансона, заснованих на музици с подручја мексичког Веракруза, где је дансон изузетно популаран. Дансон бр. 2 написао је по наруџби Националног аутономног универзитета Мексика (*Universidad Nacional Autónoma de México*, УНАМ). Филхармонијски оркестар УНАМ-а премијерно га је извео у Граду Мексику 05.03.1994. године. Заслугом Густава Дудамела, Дансон бр. 2 (*Danzón No. 2*) донео је Маркезу светску славу.

Дансон бр.2 написан је у форми увод-А-В-А-С-А-Д-закључак, односно у проширеној форми ронда, с доданим уводом и закључком. Многобројни солистички инструменти имају своје деонице (кларинет, обоа, пиколо, виолина, труба...), а тиктакање клавеса протеже се кроз скоро читаву композицију.

Трајање композиције је око 10 минута.

Лерој Андерсон (Leroy Anderson; Кембриџ, Масачусетс, 29.06.1908. - Вудбери, Конектикат, 18.05.1975.) био је амерички композитор. Писао је оркестарску музику, музику за позориште и вокалну музику, углавном лаког карактера.

• **The Typewriter**

The Typewriter (писаћа машина) је кратка оркестарска композиција која као инструмент (удараљке) користи писаћу машину. Композицију је Андерсон написао 09.10.1950. а први пут је изведена на снимању 08.09.1953. у Њујорку за *Decca Records*.

Трајање композиције је око 2 минута.

Глосар

• **Павана** (италијански *pavana*, [*danza*] *padovana* - плес из Падове, шпански *pavane* - паун) је спори свечани дворски плес који се у паровима плесао у Европи у 16. веку, а нарочито је био омиљен у Шпанији. У раном бароку павана је била један од ставова оркестарске свите, али се касније осамостаљује у посебну форму. Једна од познатијих је Павана у фис-молу, оп. 50 Габријела Форea (Gabriel Fauré).

• **Доба** (именица женског рода; чеш. *doba*, енг. *beat* [бит], фр. *temps*, нем. *Schlag* [*шлаг*], рус. *доля* [доља]) је временска мера такта. То је прецизније навођење брзине извођења дела. Број (откуцаја метронома у минути) се налази изнад нотног записа, нпр. *Allegro* (♩ =133), тј. 133 добе у минути. Доба се може описати као ритам којим слушаоци цупкају ногом док слушају неку мелодију.

• **"Велика петорка"** (изворни руски назив који потиче од критичара Владимира Стасова је *Мозучая кучка* - "Моћна гомилица"; "Руска петорица"; "Балакирјевски кружок") назив је групе младих композитора која је била активна у Санкт Петербургу од 1856. до 1870. године. Сачињавали су је композитори "нижег сталеза", "аматери" (за разлику од "елитних" композитора који су завршили конзерваториј, као нпр. Чајковски): оснивач групе Мили Балакирјев (Милиј Балакирев, 25 година), Александар Бородин (лекар, 28), Николај Римски-Корсаков (официр, 18), Модест Мусоргски (војник, 23) и Цезар Кјуи (Цезарь Кюи, официр, 27). Циљ групе био је компоновање музике с коренима у руском фолклору уместо ослањања на европску традицију.

• **Свита** (француски *suite* - низ) је инструментална композиција која је састављена од низа ставака (најмање три, обично 7-8, али и више), који нису чврсто везани као код сонате или концерта. Потиче из ренесансе, а процват је доживела у бароку, кад је била састављена најчешће од плесова, контрастно поређаних. Значајнији композитори су Рамо, Бах, Хендл и Телеман. У романтизму се свите пишу као самостална дела или уз сценску музику.

• **Тернарна форма** или троделна песма је музички облик који се састоји из три дела: иза првог дела (А) следи други део (В) и затим се као трећи део понавља први део (А). Означава се као АВА или А-В-А. Најчешће је трећи део измењен у односу на први (има више орнаментације) и у том случају се тај део означава као А' или А1.

• **Scherzo** (чита се "скерцо") на италијанском значи "шала". То је једноставна клавирска композиција, а унутар већег дела (сонате, симфоније...) је инструментални ставак разграног, често и хумористичног карактера.

• **Pizzicato** [пицикато] је начин свирања гудачких инструмената из породице виолина, при коме се преко жица не повлачи гудало, већ се жице трзају прстима (десне) руке која држи гудало, чиме се добија кратак одсечан тон. У операма се користи као имитација трзачких инструмената, а у оркестарској музици за повећање драмске напетости. Касније је тај начин свирања пренет и на друге инструменте, па чак и на клавир (директно трзање жица). Паганини је увео извођење *pizzicata* левом руком: притом се користе два прста, један за притисак на жицу за одређивање тона, други за трзање, те се стога тим начином *pizzicato* не може извести ако се тон одређује малим прстом. *Pizzicato* се назива и музичко дело које се изводи тим начином, нпр. чувена *Pizzicato Polka* (без броја опуса, из 1869.) браће Јохана и Јозефа Штрауса.